

Filip Bryjka

Polska Akademia Nauk

filip.bryjka@isppan.waw.pl

<https://orcid.org/0000-0002-8613-1030>

Sprawozdanie z konferencji i walnego zebrania Stowarzyszenia Studiów Strategicznych. Uniwersytet Warszawski, 20 czerwca 2023 r.

20 czerwca 2023 r. w Collegium Politicum Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego odbyło się spotkanie Stowarzyszenia Studiów Strategicznych poświęcone debacie nad rozwojem tej subdyscypliny nauk o polityce, bezpieczeństwie i stosunkach międzynarodowych w związku z inwazją Rosji na Ukrainę.

Pierwszy panel dyskusyjny poświęcono refleksji nad tożsamością i zadaniami studiów strategicznych w trzeciej fazie rozwoju tego paradygmatu. Moderujący debatę Prezes Stowarzyszenia prof. dr hab. Roman Kuźniar (Uniwersytet Warszawski) podkreślił użyteczną rolę studiów strategicznych jako narzędzia umożliwiającego trafną diagnozę sytuacji bezpieczeństwa na świecie oraz wspierającego administrację państwową w realizacji celów i interesów polityki zagranicznej Polski. Omówił trzy fazy rozwoju studiów strategicznych: od (I) ich „narodzin” i dynamicznego rozwoju w duchu klasycznego realizmu w czasach zimnej wojny (tzw. złota era); przez (II) ich ewolucję pod wpływem neoliberalizmu i szkoły kopenhaskiej, tj. koncentracji na konsekwencjach zachodniego interwencjonizmu, konfliktach wewnętrznych, zagrożeniach asymetrycznych i roli organizacji międzynarodowych; po (III) kształtującą się fazę (*in statu nascendi*) w ramach wielobiegunowego porządku światowego

opartego na polityce siły (powrót odstraszenia i obrony), charakteryzującego się jeszcze większą złożonością i dynamiką, m.in. ze względu na wzrost potęgi Chin, przebudzenie globalnego południa, rozwój nowych technologii, czy pogłębiającą się współzależność gospodarczą.

Prof. dr hab. Bolesław Balcerowicz (Uniwersytet Warszawski) w swoim wystąpieniu przedstawił tezy własnego eseju pt. *O ciągłości sztuki wojennej*, w którym podkreślił zasadniczy wpływ zmian we współczesnym środowisku bezpieczeństwa na sposób prowadzenia działań zbrojnych¹. Prof. dr hab. Agata Włodkowska (Akademia Finansów i Biznesu Vistula) podkreśliła z kolei kwestię sekurytyzacji nowych obszarów, jak np. zdrowie (pandemia COVID-19), które zostały zinstrumentalizowane przeciwko Zachodowi przez Rosję i Chiny. Zaznaczyła również potrzebę rozwoju studiów strategicznych w oparciu o inne paradygmaty (m.in. studia krytyczne i feministyczne) w kontrze do koncepcji teoretycznych rozwijanych w ramach dominującego w studiach strategicznych nurtu realistycznego. W dyskusji poświęcono także wiele uwagi wpływowi pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę na kulturę strategiczną obu państw, jak i członków NATO.

Druga część spotkania – moderowana przez prof. dr hab. Andrzeja Szepetyckiego (Uniwersytet Warszawski) – koncentrowała się na interpretacji wojny w Ukrainie w kategoriach studiów strategicznych. Uczestniczący w niej prof. dr hab. Stanisław Koziej (b. szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego) omówił konsekwencje inwazji Rosji na Ukrainę, która w jego ocenie nie ma na celu wyłącznie podporządkowania sobie Ukrainy, ale przede wszystkim jest elementem pośredniej konfrontacji z Zachodem. Konflikt zbrojny o tak dużej intensywności długofalowo zmienia architekturę bezpieczeństwa w Europie oraz oznacza powrót strategicznego znaczenia obrony kolektywnej i odstraszenia nuklearnego. W ocenie prof. Kozieja, obecną sytuację bezpieczeństwa należy określić „nową zimną wojną”. Prof. dr hab. Aleksander Głogowski (Uniwersytet Jagielloński) w swoim wystąpieniu omówił m.in. kwestię udzielania pomocy wojskowej Ukrainie przez Pakistan². Porównał także Polskę, pełniącą obecnie rolę hubu logistycznego zachodniej pomocy wojskowej dla Ukrainy, do funkcji jaką pełnił Pakistan w zaopatrywaniu przez Stany Zjednoczone mudżahedinów w Afganistanie w trakcie inwazji radzieckiej (1979–1989).

1 Balcerowicz, B. (b.d.). *O ciągłości sztuki wojennej. Mini esej*. Stowarzyszenie Studiów Strategicznych. Dostęp: <https://studiastrategiczne.pl/blog-o-ciaglosci-sztuki-wojennej-mini-esej/> [21.06.2023].

2 Głogowski, A., (b.d.). *Pakistan wspiera Ukrainę*. Stowarzyszenie Studiów Strategicznych. Dostęp: <https://studiastrategiczne.pl/analizy-pakistan-wspiera-ukraine/> [21.06.2023].

Dr Filip Bryjka (Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk) omówił kwestię zachodnich dostaw uzbrojenia dla Ukrainy w świetle koncepcji wojen zastępczych (*proxy wars*)³. Dokonał przy tym krytycznej analizy ram definicyjnych wypracowanych przez trzy generacje badaczy tego zjawiska: (I) „założycieli” (*founders*) – rozumiejących wojny zastępcze głównie jako element pośredniej geopolitycznej rywalizacji supermocarstw w czasach zimnej wojny, unikających w ten sposób bezpośredniej konfrontacji mogącej przerodzić się w konflikt nuklearnej; (II) „projektantów” (*framers*) – koncentrujących się na strategicznej relacji między „sponsorem”, a „pośrednikiem” (*proxy*), który w zamian za zewnętrzne wsparcie wojskowe (w tym dostawy uzbrojenia, doradztwo, szkolenie, wsparcie wywiadowcze, finansowe, itp.) realizuje interesy strategiczne swojego patrona; (III) „reformatorów” (*reformers*) – zwracających uwagę na kluczowe kwestie (m.in. kontrolę operacyjną, kwestię suwerenności i autonomizacji działania, legalności i etyki działań, a także odmiennych ról uczestników wojen zastępczych) pozwalające rozróżnić prowadzenie wojen przez pośredników (*war by proxy*) od innych form wsparcia w sektorze bezpieczeństwa i obrony (*security assistance*)⁴. Dr Bryjka podkreślił, że koncepcja wojen zastępczych – a w zasadzie jej pseudonaukowa, oparta na kłamstwach i manipulacjach informacyjnych interpretacja – jest wykorzystywana przez rosyjską propagandę do uzasadniania inwazji na Ukrainę i fałszywego przypisywania odpowiedzialności za wybuch wojny państwu NATO. Rosyjska dezinformacja posługuje się przy tym zimnowojennym (bardzo uproszczonym) sposobem pojmowania tego zjawiska. Jak podkreślił dr Bryjka, w świetle najnowszych badań nad wojnami zastępczymi, Ukraina nie pełni roli aktora zastępczego (*proxy*) lecz partnera otrzymującego dotowane wsparcie wojskowe (*donated assistance*).

W ostatniej części spotkania omówiono kwestie organizacyjne (w tym wybranie nowego Zarządu) i plany dalszej aktywności stowarzyszenia dotyczące publikacji naukowych i analitycznych, rozwoju strony internetowej oraz organizacji flagowej konferencji. Stowarzyszenie Studiów Strategicznych jest inicjatywą zrzeszającą polskie środowisko akademickie zajmujące się problematyką bezpieczeństwa, stosunkami międzynarodowymi i polityką zagraniczną. Ambicją stowarzyszenia jest kształtowanie debaty strategicznej w Polsce oraz promowanie rzetelnej wiedzy i analiz, co ma szczególne znaczenie w do-

3 Bryjka, F. (2021). *Wojny zastępcze*. Polski Instytut Spraw Międzynarodowych.

4 Rauta, V. (2021). Framers, founders, and reformers: Three generations of proxy war research. *Contemporary Security Policy*, 42(1), 113–134. <https://doi.org/10.1080/13523260.2020.1800240>

bie masowej dezinformacji i pojawieniu licznych samozwańczych ekspertów w mediach społecznościowych.

Wśród blisko 30 członków Stowarzyszenia Studiów Strategicznych znajdują się badacze z Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, Instytutu Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Uniwersytetu Opolskiego czy Akademii Finansów i Biznesu Vistula. Stowarzyszenie zostało zarejestrowane 18 października 2022 r., ale jego powstanie poprzedzał cykl spotkań, debat i seminariów zrealizowanych w latach 2019–2022 w ramach Konsorcjum Akademickich Zakładów Studiów Strategicznych. Pierwsze spotkanie Stowarzyszenia, inicjujące jego działalność odbyło się 10 stycznia 2023 r. Kolejne odbędzie się przy okazji V Jagiellońskiej Konferencji Bezpieczeństwa – w dniach 25-26 września 2023 r. w Krakowie.